

บทที่ 6

กลวิธีการเขียนในปกิณกคดีของอศวพาทู

เนื้อหา

ศึกษาปกิณกคดีของอศวพาทู ในเชิงกลวิธีการเขียนและแนวคิดทัศนระของอศวพาทู โดยอ่านเรื่องดังต่อไปนี้

1. เมืองไทยงตึนเกิด
2. หลักราชการ
3. มุทธภัย
4. ความเป็นชาติโดยแท้จริง

วัตถุประสงค์ประจำบท

เมื่อนักศึกษอ่านเรื่องทั้ง 4 เรื่อง และศึกษาตามแนวในบทที่ 6 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกได้ว่าอศวพาทูนิยมใช้ภาษาอย่างไร
2. บอกได้ว่าอศวพาทูมักใช้วิธีการแสดงความคิด โวหาร และกลวิธีการสร้างภาพพจน์อย่างไร
3. บอกได้ว่าอศวพาทูมีแนวคิด ทัศนระเกี่ยวกับชาติ สงคราม ชนต่างภาษา ภัยของการรบ และคุณสมบัติของข้าราชการที่ดี อย่างไร
4. เปรียบเทียบวิธีการเขียนบทความของอศวพาทูกับบทความปัจจุบันได้
5. เปรียบเทียบสำนวนภาษาในสมัยนั้นกับสมัยปัจจุบันได้

แนวคิด

1. อัครพาทุใช้ภาษาที่ชัดเจนเป็นแบบแผน
2. การเสนอความคิดของอัครพาทุจะให้เหตุผล ตัวอย่าง สรุปลงเป็นแนวคิดอย่างชัดเจน
3. อัครพาทุนิยมใช้คำถามเพื่อจะให้คำอธิบายและเพื่อช่วยผู้ผู้อ่านคิดต่อ
4. บทความของอัครพาทุสะท้อนให้เห็นความคิดที่จะสร้างคนในสังคมให้เป็นคนพึ่งตนเองมองสิ่งต่าง ๆ ให้แจ่มชัด

แนวทางศึกษา

ในการศึกษาปณิธานคติของอัครพาทุนี้ นักศึกษาคควรพิจารณาตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. การใช้ภาษา
 - 1.1 การใช้คำ
 - 1.2 การผูกประโยค
 - 1.3 การเขียนย่อหน้า
2. กลวิธีการเขียน
 - 2.1 การเปิดเรื่อง
 - 2.2 การดำเนินเรื่อง
 - 2.3 การขยายความ ประดับความ
 - 2.4 การปิดเรื่อง
 - 2.5 การใช้สำนวน—การสร้างภาพพจน์
 - 2.6 การใช้โวหาร
3. แนวคิด ทศณะ ของอัครพาทุ ตลอดจนบุคลิกภาพที่ปรากฏในงาน
4. เปรียบเทียบการเขียนบทความของอัครพาทุกับบทความปัจจุบัน

บทที่ ๖ กลวิธีการเขียนในปกิณกะคดีของอศวพาหุ

หนังสือปกิณกะคดีของอศวพาหุ เป็นหนังสือที่รวมบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหนังสือปกิณกะคดีนี้ประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ๘ เรื่อง โดยกำหนดให้นักศึกษาอ่านเพียง ๔ เรื่อง

อศวพาหุเป็นพระนามแฝงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งใช้พระราชนิพนธ์บทความต่าง ๆ

ปกิณกะ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า เรี่ยราย เบ็ดเตล็ด กระจาย ระคนกัน คละกัน ปกิณกะคดีจึงมีความหมายว่าเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด ปกิณกะคดีของอศวพาหุประกอบด้วยบทความสั้น ๆ ส่วนใหญ่เป็นบทความที่พระองค์มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนได้เห็นหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ในสมัยนั้น เนื่องจากปกิณกะคดีประกอบด้วยบทความต่าง ๆ ดังนั้น ในรายวิชานี้จึงกำหนดให้อ่านเพียงสี่เรื่องดังต่อไปนี้

เรื่องเมืองไทยจงดั้นเถิด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อพระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย โดยใช้พระนามแฝงว่า อศวพาหุ เป็นบทปลุกใจคนไทยให้สำนึกในภัยของชนต่างชาติ โดยพยายามปรับตัวให้เป็นประเทศที่พึ่งตนเองและเลี้ยงตนเองได้

เรื่องหลักราชการ ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นสำหรับแจกข้าราชการในโอกาสตรุษสงกรานต์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ แต่ถึงแม้กาลเวลาจะได้ล่วงเลยมาจนบัดนี้ นับได้หลายสิบปี หนังสือเรื่องนี้ก็ยังทันสมัยและเหมาะสมสำหรับข้าราชการจะยึดถือเป็นแนวประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ

เรื่องยุทธภัยและเรื่องความเป็นชาติโดยแท้จริง ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗–๒๔๖๑ เพื่อเตือนใจชาวไทยให้ประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

1. การใช้ภาษา

1.1 การใช้คำ

— อัครพาทุ จะใช้คำที่เป็นระดับภาษาแบบแผน สุภาพ ชัดเจน สละสลวย ตัวอย่าง เช่น

“ความจงรักภักดีนี้เป็นคุณวิเศษอัน 1 ซึ่งได้มีผู้อธิบายมามากแล้วเป็นอเนกประการ และด้วยนัยต่าง ๆ นานา เพราะฉะนั้นในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวให้ยืดยาว และถ้าจะกล่าวให้ยืดยาวไปก็คงจะต้องซ้ำข้อความที่ใคร ๆ ได้กล่าวมาแล้วบ้าง แต่ครั้นจะไม่กล่าวถึงเสียทีเดียว ก็จะเป็นการบกพร่องไปเพราะความจงรักภักดีย่อมเป็นคุณวิเศษอัน 1 ซึ่งพึงแสวงในตัวของบุคคลที่จะได้รับมอบให้กระทำการในหน้าที่ไม่ว่าใหญ่หรือน้อย และยังเป็นผู้ที่ต้องกระทำการในหน้าที่ผู้บังคับบัญชาคนแล้ว ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งขึ้น”

— อัครพาทุ มักนิยมใช้คำคล้องจอง คำคู่ เช่น

“มีครอบครัวอันมั่นคง คือ มีภรรยา เป็นเนื้อเป็นตัว ซึ่งจะออกหน้าออกตาไปวัดไปวาได้ ไม่ใช่หาหญิงแพศยามาเลี้ยงไว้สำหรับความพอใจชั่วคราว และไม่ใช้มีเมียแต่ด้วยความมุ่งหมายจะปกกลอกเอาทรัพย์สมบัติของหญิงแล้วละทิ้งไปหาใหม่ การมีเมียไม่ควรที่จะเห็นเป็นของง่าย ๆ หรือของสำหรับความพอใจชั่วคราว ควรคิดหาผู้ที่จะได้เป็นคู่ชีวิต และ **ฝากเหยา** **เฝ้าเรือน** เป็นหูเป็นตา แทนตัว ในเมื่อตัวต้องไปทำการงาน ดั่งนี้จึงจะเรียกว่ามีครอบครัวเป็นหลักฐาน ผู้ที่มีภรรยาเป็นหลักฐานย่อมเป็นศรีแก่ตัวและเป็นที่น่าไว้วางใจ เพราะอย่างไร ๆ ก็จำเป็นต้องนึกถึงบุตรภรรยา นอกจากตนเอง จะประพุดิเหลวไหลไปก็ไม่สู้ถนัด แต่ผู้ที่มีเมียไม่เป็นหลักฐานย่อมมีแต่หนทางที่จะพากันไปสู่ความ **พินาศฉิบหาย** จึงไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ”

อีกตัวอย่าง ดังนี้

“ตั้งตนไว้ในที่ชอบ คือไม่ประพุดิเป็นคน **สำมะเลเทเมา** **สุบผีนกินเหล้า** หรือเป็น **นักเลงเล่นเบี้ย** และ **เล่นผู้หญิง** ซึ่งล้วนเป็นอบายมุขบ่อเกิดแห่งความ **พินาศฉิบหาย**ทั้งสิ้น”

กลวิธีการเขียนประการหนึ่งแสดงถึงการใช้ภาษาที่ชัดเจน คือให้เหตุผล อภิปราย และสรุปตอนท้าย ทำให้ผู้อ่านได้เห็นทัศนะความคิดของอัครพาทุ เช่น ในเรื่องหลักราชการ ดังนี้

“ความซื่อตรงต่อหน้าที่ **ข้อนี้**เป็นข้อสำคัญสำหรับคนทั่วไป ทั้งผู้ใหญ่และผู้ย่อย และจะเป็นผู้สั่งหรือผู้รับคำสั่งก็เหมือนกัน เมื่อเป็นสิ่งสำคัญเช่นนี้แล้ว ก็เป็นที่น่าประหลาดใจที่สุดที่ผู้คนโดยมากเข้าใจข้อนี้ **น้อยเต็มที**

ถ้าจะถามว่า ความเชื่อตรงต่อหน้าที่แปลว่าอะไร บางทีจะได้รับคำตอบต่าง ๆ กันอย่าง น่าอัศจรรย์ทีเดียว บางคนก็น่าจะตอบว่า “ไปออฟฟิศทุกวัน ตรงตามเวลาไม่ขาดและไม่ช้า” ซึ่งก็ต้องยอมว่าเป็นอันใช้ได้ส่วน 1 แต่จะต้องขอลงถามต่อไปว่า เมื่อไปถึงออฟฟิศแล้วนั้นไปทำอะไร ? ถ้าเพียงแต่ไปนั่งสูบบุหรี่คุยกับเกลอถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีนินทานายของตัวเอง หรือนินทาคนอื่น เป็นต้น หรืออ่านหนังสือพิมพ์ หรือเขียน “คอร์เรสปอนเดนซ์” ส่งไปลงหนังสือพิมพ์ค่าคนเล่น ดังนั้นนับว่าไม่ใช่เชื่อตรงต่อหน้าที่ เพราะที่ออฟฟิศไม่ใช่ที่สำหรับไปนั่งคุยกับเพื่อน หรือสำหรับค่าคนเล่น ที่ออฟฟิศเป็นที่สำหรับทำงานการ และถ้าไปออฟฟิศไม่ได้ทำงานแล้ว ก็เท่ากับไม่ได้ไป เพราะฉะนั้นถ้าจะยกเอาการไปออฟฟิศทุกวันเป็นพยานแห่งความเชื่อตรงต่อหน้าที่เพียงพอแล้วหาได้ไม่ ต้องประกอบกับไปทำการงานเป็นประโยชน์โดยตรงตามหน้าที่ ด้วยจึงจะใช้ได้

บางคนก็อาจจะตอบว่า “เชื่อตรงต่อหน้าที่แปลว่าไม่โกงเงินหลวง” ซึ่งนับว่าเป็นคำตอบที่ใช้ได้เหมือนกัน แต่จะรับรองว่าถูกต้องบริบูรณ์ยังไม่ได้อีก เพราะเป็นแต่เว้นจากการฉ้อโกงเท่านั้น จะถือเป็นว่าได้ทำการอะไรให้เป็นขึ้นเป็นอันไม่ได้ และถ้าจะถือเอาการเว้นจากโกงเป็นความชอบแล้ว ก็จะมีต้องถือต่อไปด้วยหรือว่าการโกงนั้นเป็นของปกติ ? จำจะต้องถือเช่นนั้น จึงจะยกความไม่โกงขึ้นเป็นความชอบได้ เพราะการทำความชอบต้องแปลว่า ทำดีผิดปกติ ก็อันที่จริงการที่ไม่โกงนั้น เพราะความละเอียดแก่บารหรือกลัวบาป หรืออย่างต่ำลงไปอีกหน่อย ก็เพราะกลัวติดคุกต่างหาก เพราะฉะนั้น การที่รักษาตัวของตัวจะเรียกว่าทำความชอบอย่างไร ต้องเรียกแต่ว่าประพฤติเสมอตัวอยู่เท่านั้น

ถ้าจะตอบให้ดีที่สุด ควรตอบว่า “ความเชื่อตรงต่อหน้าที่ คือ ตั้งใจกระทำกิจการซึ่งได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ของตนนั้นโดยซื่อสัตย์สุจริต ใช้ความอุตสาหะวิริยภาพเต็มสติกำลังของตนด้วยความมุ่งหมายให้กิจการนั้น ๆ บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จโดยอาการอันงดงามที่สุดที่จะพึงมีหนทางจัดไปได้”

จากตัวอย่างข้างต้นนี้อาจกล่าวได้ว่า อัศวพาหุใช้กลวิธีตั้งคำถามแล้วดำเนินเรื่องแบบอุปนัย คือ ให้รายละเอียด เหตุผล ความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อตรงต่อหน้าที่ แล้วสรุปเป็นแนวคิดในตอนท้าย

คำศัพท์ที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๘ แตกต่างจากคำศัพท์ในปัจจุบัน

“ข้าพเจ้าเข้าใจว่าไทยทุกคนจะลงเนื้อเห็นด้วยกับข้าพเจ้าว่า จีนมีส่วนใหญ่ในความเป็นอยู่โดยปกติแห่งคนไทยเรา”

“ยกเรื่องอื่น ๆ เสีย เราควรจะมาพิจารณาวิถีการที่จะอุดหนุนและบำรุงหัตถกรรมของเรต่าง ๆ ซึ่งให้ผลอันเป็นของจำเป็นแก่ชีวิต มีอาหารและการนุ่งห่มเป็นอาทิ และควรเราจะพิจารณาต่อไปถึงอุปบายซึ่งควรจะดำเนินเพื่อให้บ้านเกิดเมืองนอนของเราเป็นประเทศที่เลี้ยงตัวเองได้มากที่สุดโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยประเทศอื่น”

ลูกจีนบางคนที่ตั้งใจจะกลายเป็นไทยแท้ก็มี แต่คนจำพวกนี้น้อยนักซึ่งเราจะรู้จักได้โดยทันที โดยอาการกิริยาของเขาที่ไม่ชอบถูกเรียกว่าลูกจีน และมักจะพยายามเอาตัวออกหากจากจีนมากที่สุดที่จะทำได้”

“แต่ในพวกจีนแท้ซึ่งเป็นส่วนมากนั้น ข้าพเจ้ายังขอยืนยันว่าเขาเป็นชาวต่างชาติแท้จริง ทั้งโดยกำเนิด โดยนิสัย โดยความเห็น โดยภาษา และในที่สุดโดยความสมัครของเขา”

“ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเรียกว่าเป็นคนต่างภาษา ไซ้ว่าเป็นการตีเตียนหรือดูถูกหามิได้ แต่เรียกตามความเป็นจริง และเพราะเหตุว่า ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะให้ผู้ร่วมชาติของข้าพเจ้ารู้สึกความข้อนี”

การใช้คำถามเพื่อจะแสดงความเหตุผลตอบคำถามนั้น

“ท่านได้รู้สึกหรือไม่ว่า เวลานี้เราต้องอาศัยเงินอยู่มากน้อยเพียงใด ถ้าท่านยังมีได้ดำริในเรื่องนี้จริงตั้งแต่ก่อนแล้ว ข้าพเจ้าขอเชิญให้ท่านคิดดูในบัดนี้ และเมื่อท่านได้ไตร่ตรองแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านคงจะรู้สึกหลากหลายอย่างข้าพเจ้าเหมือนกัน ในการที่เราได้ยอมให้ตัวเราล้มลงอยู่ได้ช้านานถึงปานนี้ โดยมีได้รู้สึกตัวว่าเป็นอย่างไร

ด้วยเหตุที่เราเกียจคร้าน และปล่อยตัวให้สนุกสนานไปตามเพลงของเรา นั้นแหละเราจึงค่อย ๆ เลื่อนลอยไปอยู่ในที่ซึ่งต้องอาศัยผู้อื่น โดยทางนี้เราได้ยอมให้ตัวเราพึ่งพาเงิน ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่าเราเห็นเงินดีกว่าเราก็หาไม่ แต่เราเห็นว่าเขาเป็นคนที่ทำความสะดวกให้แก่เรา เป็นคนเต็มใจและชอบทำงานหนัก เพราะฉะนั้นจึงเป็นคนที่ช่วยไม่ให้เราจำเป็นต้องออกแรงมาก ซึ่งเขาขอแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างอันเล็กน้อยเท่านั้น ความเกียจคร้านของเรานี้มีผลเป็นอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างมาให้ท่านเห็นเพียงสองสามข้อ

การหาบเร่ขายของ ในเวลานี้อยู่ในมือเงินแทบทั้งสิ้น เขาหาบของซึ่งแต่ก่อนคนไทยเราเคยหาบขาย มีข้าวแกง ขนม และน้ำอบ เป็นต้น

การจำหน่ายของกินต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เวลานี้อยู่ในมือเงินโดยมาก ในทางเสบียงอาหาร บางครัวเรือนที่ซื้อจากเงินทั้งสิ้น และเป็นที่น่าสมเพชยิ่งนักที่ได้เห็นความเดือดร้อนของเจ้าของบ้านเหล่านี้ในเวลาที่ยกหยุดงานในกรุงเทพฯ เมื่อครั้งก่อน ข้าพเจ้าเคยได้ยินแก่หูเอง ที่บางคน

กล่าวโดยจริงจิงว่า ถ้าเจ็ทหยุดงานต่อไปอีกนานแล้ว เราจะต้องอดตาย คำกล่าวเช่นนี้เป็นของเหลวไหลก็จริง แต่ก็เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า บางคนต้องพึ่งพาอาศัยเงินมากเพียงใด แม้แต่ในทางหาอาหารมากินอยู่ทุกวัน ก็ต้องเอาเงินเป็นที่พึ่ง

หัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งแต่ก่อนคนไทยเราเคยทำ เดี่ยวนี้กลายเป็นเงินทำแทบทั้งสิ้นแล้ว เช่น การก่อสร้าง การช่างไม้ เป็นต้น สิ่งที่เรายังคงอดอยู่ได้ว่าทำอยู่บ้างก็มีทาสีเรือน และปูศิลาเท่านั้น

แม้แต่ป่าวในบ้านของเราก็เป็นเงิน พวกเรามีก็คนแล้วที่ใช้ป่าวและพ่อครัวจีน

สมมุติว่า จะเกิดมีสงครามขึ้นแก่เมืองเรา และเงินพากันทิ้งเราไปหมด ตามที่เขามีความชอบธรรมและเหตุผลควรที่จะไป เราจะทำอย่างไร ? เราจะได้เสบียงอาหารมาจากไหน ใครจะทำงานซึ่งเราลืมนิธิทำเสียแล้วให้เราได้ และถ้าเราไม่มีป่าวและพ่อครัวจีน แล้วเราจะเป็นอย่างไรบ้าง เราจะคิดอ่านอย่างไร ลงนอนยอมตายหรือ ? ข้าพเจ้าคนหนึ่งไม่มีความตั้งใจที่จะประพุดิเช่นนั้น และข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งหลายก็คงจะไม่อยากทำเช่นนั้นเหมือนกัน แต่ถึงแม้ท่านจะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม เมื่อไม่มีเกลเงินของเราแล้ว ท่านก็จะทำอะไรไม่ได้ เพราะว่าจะถึงเวลาที่มีสงครามขึ้นแล้ว ท่านก็จะลืมนิธิที่ทำการให้ตัวท่านเองเสียแล้ว นี่แหละจะเป็นผลแห่งการที่ท่านต้องพึ่งพาอาศัยเงิน

นี่เป็นความจริงแห่งการที่ท่านเป็นอยู่บัดนี้ เราย่อมรู้ว่าตัวเราต้องอาศัยชาวต่างภาษามากเกินกว่าที่ควร แต่เรา

การใช้คำ

“ข้าพเจ้าย่อมทราบอยู่ว่า ยังมีสิ่งของอีกหลายอย่างซึ่งต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเหตุที่สร้างขึ้นไม่ได้ในเมืองไทย มีเครื่องจักร น้ำมันเปโตรเลียม น้ำมันเบนซินและถ่านหินเป็นอาทิ ของเหล่านี้ก็นิยมกันว่า แทบจะนับได้ว่าเป็นของจำเป็น การที่จะขาดน้ำมันเบนซินนั้นก็จะเป็นที่เดือดร้อนแก่ส่วนน้อยแห่งพลเมือง คือ ผู้ที่ใช้รถยนต์หรือเรือยนต์หรือเครื่องยนต์อย่างอื่น ๆ และคนเหล่านี้ก็อาจจะช่วยขยายใช้อย่างอื่นได้ แต่การที่จะขาดถ่านหินนั้น จะเป็นที่เดือดร้อนแก่ทัพรือและเจ้าของเรือกลไฟใหญ่ซึ่งจะต้องใช้ฟืนแทน”

การเน้นความคิดสำคัญชัดเจน ภาษากระชับ

“ในกรุงเทพฯ กิติ ในหัวเมืองมณฑลกิติ ไม่ว่าเงินจะอยู่แห่งใด ๆ มีลักษณะอันหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นสามัญแก่คนทั่วไป กล่าวคือ เงินทุกคนคิดจะกลับเมืองจีน ข้อนี้ข้าพเจ้าทำให้ใคร ๆ ทั้งสิ้นปฏิเสธ”

1.2 การผูกประโยค

– อัครพาทุนิยมใช้ประโยคผสม คือ อเนกรรตประโยคและสังกรประโยค นับเป็นประโยคก่อนข้างยาว แต่อัครพาทุจะนิยมใช้ประโยคยาว แต่เรียบเรียงอย่างชัดเจนต่อเนื่องไม่สับสน เช่น

“ยุทธภัย คือ ความเดือดร้อนและเสียหายอันบังเกิดขึ้น เพราะการรบนั้นมีเป็นอนุภาคประการ ทั้งเป็นภัยอันมิได้เลือกหน้าบุคคล ถ้าแม้สงครามมาติดเมืองใดเข้าแล้ว บรรดาผู้ที่ตั้งเคหะสถานอาศัยอยู่ในเมืองนั้น ย่อมจะพากันพลอยเดือดร้อนไปด้วยกันทั่วหน้า”

– การผูกประโยคของอัครพาทุจะนิยมการเน้นความเข้มข้นของความหมาย เช่น

“ข้าพเจ้ายังขอยืนยันว่า เขาเป็นชาวต่างชาติแท้จริงทั้งโดยกำเนิด โดยนิสัย โดยความเห็น โดยภาษา และในที่สุดโดยความสมัครของเรา”

อีกตัวอย่างเช่น

“เมื่อเรามีความชอบธรรม ที่จะได้รับความคุ้มครองและอุปการะคุณจากรัฐบาล ฉะนั้นแล้ว ก็ย่อมเป็นหน้าที่แห่งเราที่จะช่วยเหลือรัฐบาลในการที่จะกระทำหน้าที่อันมากมายตามความสามารถแห่งเราที่จะทำได้ และทำให้เป็นที่กีดขวางแก่รัฐบาลน้อยที่สุดที่จะทำได้ อีกประการ 1 เป็นหน้าที่ของเราเหมือนกันที่จะพยายามทำอย่างดีที่สุด เพื่อป้องกันรักษาสমบัติแห่งชาติให้ดำรงคงอยู่และบำรุงกิจการซึ่งต้องการความบำรุง”

การรวมความ

“ชาวยุโรปก็ดี ญี่ปุ่นก็ดี อินเดียก็ดี ล้วนเป็นคนต่างภาษาทั้งนั้น”

1.3 การเขียนย่อหน้า

ย่อหน้าของอัครพาทุจะเป็นย่อหน้าสั้น ๆ และมีความสอดคล้องประสานงานกันตลอดทั้งเรื่อง ในแต่ละตอนจะใช้คำบอกกล่าวเพื่อให้ผู้อ่านทราบว่า จะมีเนื้อหาต่อเนื่องกันโดยตลอดจนจบเรื่อง อย่างเช่นเรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเถิด จะมี คำนำ แล้วแยกเป็นตอน ๆ แบ่งเป็นบทได้ 6 บท คือ

บทที่ 1 ความหลงอย่างใหญ่

บทที่ 2 ชาวต่างภาษา

บทที่ 3 การที่เราอาศัยพวกจีน

บทที่ 4 การที่เราต้องอาศัยต่างประเทศ

บทที่ 5 วิธีที่จะแก้ไข

บทที่ 6 ภารกิจของเราต่อชาติ

ใน 6 บทนี้จะเขียนต่อเนื่องกันตลอด ทั้งในด้านความคิดและการใช้ภาษาที่แสดงความเชื่อมต่อนี้ แสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพ ดังตัวอย่างเช่น ในตอนคำนำว่า

“...ข้าพเจ้าใคร่ขอว่าถ้อยคำของคนซึ่งเป็นไทยโดยกำเนิด เป็นจีนโดยอาชีพะ เป็นอังกฤษโดยทะเบียนนั้น ควรผู้ที่คนไทยแท้จริงจะต้องซึ้งน้ำหนักและไตร่ตรองดูให้ถ่องแท้แล้วจึงค่อยเชื่อ บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอดำเนินความตามเรื่องของข้าพเจ้าต่อไป...”

ตัวอย่างในตอนท้ายของบทที่ 2 ชาวต่างภาษา เช่น

“...ข้าพเจ้ามีความปรารถนาจะลบล้างความหลงเชื่อว่า จีนเป็นส่วนหนึ่งแห่งชาติไทยโดยแท้จริงในสิ่งทั้งปวง ซึ่งข้าพเจ้าจะพยายามชี้แจงในบทหน้าต่อไป”

อศิวพาหุใช้ย่อหน้าสั้น ๆ เพื่อเชื่อมความในย่อหน้าต้นและย่อหน้าต่อไป เช่น

“นอกจากการที่เราต้องพึ่งพาอาศัยจีนตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เราควรจะพิจารณาดูว่าเราเป็นอย่างไรในทางอื่น ๆ อีก”

อศิวพาหุจะเขียนย่อหน้าอย่างมีสารัตถภาพและเอกภาพ เช่น

ความสามารถ

คำว่าสามารถนั้น มีบางคนก็เข้าใจกว้าง ๆ บางคนก็เข้าใจแต่แคบ ๆ อย่างที่แคบ คือใครทำการได้ดีเต็มตามวิชาที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ก็เรียกว่าเป็นคนที่มีความสามารถเสียแล้ว แต่แท้จริงควรใช้คำว่าชำนาญจะเหมาะกว่า เปรียบเหมือนช่างไม้ ช่างเหล็ก หรือช่างอะไร ๆ ที่ทำงานดี ๆ ก็หากกล่าวไม่ว่าเขาสามารถมักกล่าวแต่ว่าฝีมือดีและผู้ที่มีวิชาขบรณเก่ง ๆ ก็หากกล่าวไม่ว่าเขาสามารถ กล่าวแต่ว่าเขาชำนาญ แต่ที่ผู้ที่ได้รอบรู้วิทยาการอย่างใดอย่าง 1 แล้ว และใช้ความรู้นั้นโดยอาการอันซ้ำซ้อน มักกล่าวกันว่าเขาสามารถ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเกินกว่าที่ควรไปโดยแท้ อันที่จริงผู้ที่ได้เรียนการช่างไม้จนทำการในหน้าที่ของเขาได้ดีทุกสถานแล้ว ไม่เลวไปกว่าผู้ที่ได้เรียนกฎหมายจนว่าความไต่กันเลย เป็นแต่ชำนาญการคนละอย่างเท่านั้น แต่ถ้าจะแปลคำสามารถให้กว้างออกไปต้องแปลว่า สิ่งซึ่งกระทำให้ความเป็นใหญ่มีมาแต่ผู้ที่มีอยู่ และจะแปลให้ดีกว่านี้ก็ยาก เพราะความสามารถเป็นสิ่งที่ซึ่งมิได้อยู่ในคำรับตำราอันใด และจะสอนให้แก่กันก็หาได้ไม่ ย่อมจะเป็นสิ่งซึ่งบังเกิดขึ้นในตัวบุคคลเอง หาใช่เพาะขึ้นโดยหาคะแนนมาก ๆ

ในเวลาสอบไล่ในโรงเรียน หรือโดยได้ประกาศนียบัตรหลาย ๆ ใบก็หาไม่ได้ การแปลคำว่า สามารถแคบไปนั้นแหละ ทำให้เป็นเครื่องบำรุงความโหม่นสแห่งบุคคลบางจำพวกเป็นอันมาก คำว่าสามารถควรจะแปลเสียให้กว้างที่เดียวว่า **“อาจจะทำการงานให้ป็นผลสำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้ที่มีโอกาสเท่า ๆ กัน”** เช่นต่างว่าคน 2 คน ได้เรียนหนังสือโรงเรียนเดียวกัน สอบไล่ได้ปาน ๆ กัน ได้ไปยุโรปด้วยกัน เรียนเท่า ๆ กันอีก และกลับพร้อมกัน เข้ารับราชการพร้อมกันในหน้าที่คล้าย ๆ กัน แต่ครั้งเมื่อทำงานแล้ว คน 1 รู้จักใช้วิชาของตนให้เหมาะแก่กาลเทศะและสมเหตุสมผล อีกคน 1 ต้องคอยให้นายชี้หนทางให้ทำก่อนจึงทำ เช่นนี้นับว่าคนที่ 1 เป็นผู้มีความสามารถมากกว่าคนที่ 2

ความสามารถนั้นแหละเป็นสิ่งที่ต้องการสำหรับคนที่จะใช้เป็นผู้บังคับบัญชาคนไม่ว่าในหน้าที่ฝ่ายทหารหรือพลเรือน และเมื่อผู้ใหญ่เขาจะเลือกหาผู้บังคับบัญชาคนเขาย่อมจะพึงเล็งดูความสามารถมากกว่าภูมิวิชา (ถ้าเขาคิดถูก) แต่ผู้ใหญ่ที่หลงไปพึงเล็งแต่ภูมิวิชาเท่านั้นก็มี ซึ่งในไม่ช้าก็ต้องรู้สึกงัดคิดผิด เพราะผู้ที่มิวิชาแต่ไม่รู้จักใช้วิชานั้นให้เป็นประโยชน์จริง ๆ ได้แล้ว ก็ไม่ผิดอะไรกับวานร ซึ่งถือแก้วไว้ในมือแต่จะรู้ราคาแห่งแก้วนั้นก็หาไม่ได้

ดังนั้นก็เป็นอันสรุปความได้แล้วว่า ความสามารถเป็นลักษณะอัน 1 แห่งผู้บังคับบัญชาคน”

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงว่าอัสวพาหุ เขียนย่อหน้าโดยมีสัมพันธภาพ คือ

“ยาหลายรายขายยาแก้ท้องเสียเรียกว่า “ปาปะยัน” ซึ่งมีใช้อื่นไกล คือมะละกอของเราดี ๆ นี้เอง ยังมียาฝรั่งที่ใช้บำรุงธาตุอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “มะตูมเปาเดอร์” ซึ่งตามสำเนียงก็พอจะบอกได้แล้วว่าอะไร ไม่จำเป็นต้องอธิบายต่อไป

แต่ยังมีของจริงจรงอยู่เรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ผ้าเป็นต้นไม้ที่เราปลูกได้ในเมืองไทยโดยแน่นอน คนปั้นผ้าและทอผ้าของเราก็มีไม่น้อย แต่ถึงเช่นนั้นก็ดี ของที่เราเอามาใช้เป็นผ้าคาดพุง หรือผ้าถุง โดยมากล้วนเป็นของต่างประเทศทั้งสิ้น การทำใหม่ก็เกือบจะสูญ ด้วยเหตุที่ผู้ราคาของต่างประเทศไม่ได้ ผลิตกรรมอย่างใด ๆ ในเมืองไทยเราเกือบจะเป็นเช่นนั้นทั้งสิ้น แต่ถ้าจะกล่าวต่อไปก็จะเป็นการนอกเรื่อง เพราะว่าเราจะพูดถึงแต่สิ่งที่ยังชีวิตให้เป็นอยู่ได้เท่านั้น กล่าวคือ สิ่งของซึ่งเราจะไม่มีไม่ได้โดยแน่แท้ และซึ่งถ้าจะถูกตัดเสียแล้วจะทำให้เดือดร้อนจริง ๆ

น้ำตาลเป็นของอย่างหนึ่ง ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นอาหารจำเป็นแก่ชีวิต แต่ถึงอย่างนั้นเราก็ยังยอมปล่อยให้การจำหน่ายน้ำตาลนี้ตกอยู่ในมือของชาวต่างประเทศได้แทบทั้งสิ้น”

2. กลวิธีการเขียน

2.1 การเปิดเรื่อง

– นิยมใช้คำถามและนิยามศัพท์ ตัวอย่างเช่น

“อันคำว่า ต่างภาษานั้นคืออะไร

เมื่อแลดูแต่ผิวเผิน ๆ ก็ดูไม่น่าเป็นปัญหาที่ยากเย็นอะไร แต่ถึงเช่นนั้นก็ดี ข้อความซึ่งข้าพเจ้าได้ตอบปัญหานี้ในครั้งก่อนนั้น เป็นเหตุให้คนจำพวกหนึ่งร้องคัดค้าน และแสดงความเห็นต่าง ๆ เป็นอันมาก ข้าพเจ้าจึงต้องขอยกเหตุนี้ขึ้นเป็นข้อแก้ตัว ในการที่กล่าวในเรื่องนี้อีกในที่นี้

คำตอบปัญหาที่กล่าวข้างบนนี้ ควรเราจะหาหรือพจนานุกรมดูว่าเขาจะแปลว่าอย่างไร พจนานุกรมอังกฤษเชมเบอร์ อธิบายคำต่างภาษาว่าดังนี้

“ต่างภาษา” (คุณศัพท์) แปลว่าต่างประเทศ ต่างกันด้วยนิสัยและลักษณะ (นาม) คนหรือสิ่งที่เป็นของต่างประเทศ คนที่ไม่มีความชอบธรรมโดยเต็มแห่งพลเมือง” อีกตัวอย่างหนึ่งของกลวิธีการเปิดเรื่องแบบนี้ยามศัพท์ เช่น

คำว่า “รู้เท่าไม่ถึงการ” เขามักใช้เป็นคำติเตียนกันว่าเป็นความบกพร่อง เพราะฉะนั้น ควรจะพิจารณาดูว่า ความรู้เท่าถึงการนั้นแปลว่าอะไร ?

แปลว่า “รู้จักปฏิบัติกิจการให้เหมาะด้วยประการทั้งปวง” ในเรื่องยุทธภัย อัศวพายุ ใช้วิธีการเปิดเรื่องแบบนี้ยามศัพท์เช่นกัน คือ

“ยุทธภัย คือ ความเดือดร้อนและเสียหายอันบังเกิดขึ้นเพราะการรบนั้น มีเป็นอนุประการ ทั้งเป็นภัยอันมิได้เลือกหน้าบุคคล ถ้าแม้สงครามมาติดเมืองใดเข้าแล้ว บรรดาผู้ที่ตั้งเคหะสถานอาศัยอยู่ในเมืองนั้น ย่อมจะพากันพลอยเดือดร้อนไปด้วยกันทั่วหน้า”

ส่วนการเปิดเรื่องที่พระองค์นิยมใช้นอกเหนือจากการใช้คำถามและนิยามศัพท์ คือ การเปิดเรื่องแบบตรงไปตรงมา และสร้างความขัดแย้ง เช่น

“ความไหวพริบเป็นลักษณะอีกอย่าง 1 ซึ่งต้องการสำหรับบุคคลที่จะใช้ในหน้าที่บังคับบัญชา

ความไหวพริบเป็นสิ่งที่บังเกิดมีขึ้นในนิสัยแห่งบุคคลเอง จะหาตำรับตำราใดสำหรับเรียนรู้ก็หาไม่ได้ และยากที่จะสอนกันได้ จะได้ก็แต่เพียงแนะนำหนทางให้ฝึกฝนตนเองขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าไม่มีพื้นเดิมอยู่แล้ว ถึงจะแนะนำก็หาเป็นผลดีจริงไม่”

ตัวอย่างการเปิดเรื่องแบบสร้างความขัดแย้ง เช่น ในบทที่ 6 เรื่อง ภารกิจของเราต่อชาติ เปิดเรื่องดังนี้

“เป็นที่น่าเสียใจอย่าง 1 ที่คนเรายังรุ่งเรืองขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่านั้น เราควรจะพิจารณาดูข้อความนี้ เพื่อรู้ว่าเป็นเพราะเหตุ ประการใด”

2.2 การดำเนินเรื่อง

อัครพาทุใช้วิธีดำเนินเรื่องทั้งนิรันดร์และอุปนัย

“ในบัดนี้ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะให้ท่านรู้สึก ว่า เมื่อถึงเวลาที่เกิดสงครามขึ้นแล้ว การที่ท่านจะไว้วางใจในผู้อื่น หรือสิ่งอื่นนอกจากแขนขาของตนเอง แล้วจะหาสารอย่างไร มิได้เลย ขอให้ดูประเทศเบลเยียมและนครลุกเซ็มเบิร์กเป็นตัวอย่าง ความเป็นกลางแห่งเมือง ทั้ง 2 นี้ มหาประเทศก็ได้รับประกันแล้ว แม้ถึงเช่นนั้นก็ดี ทั้ง 2 เมืองนี้ยังไม่พ้นจากการถูก กองทัพศัตรูเข้ายึด นครลุกเซ็มเบิร์กนั้นไม่มีกำลังทางทหารอย่างไรเลย จึงต้องสงบเงียบเอามือ กอดอกนั่งดูเฉย ๆ ในเมื่อกองทัพเยอรมันได้ยกข้ามแดนและเตรียมการยุทธภายในอาณาเขต และต่อไปยังอาจจะเห็นกองทัพฝรั่งเศสกระทำการดุจเดียวกันอีกก็เป็นได้ ส่วนประเทศเบลเยียม นั้น มีกองทัพซึ่งถึงเล็กก็จริงอยู่ แต่มีความกล้าหาญ เพราะทหารล้วนเป็นคนที่รักชาติบ้านเกิด เมืองนอนของเขาโดยแท้จริง ถึงแม้ว่ามีกำลังน้อยกว่าฝ่ายข้าศึกเป็นอันมาก ก็ยังได้กระทำการ สำเร็จเป็นครั้งคราว และในเวลานี้ ก็ยังสามารถทำความลำบากให้แก่เยอรมันซึ่งเปรียบเหมือน มหายักษ์นั้นได้ ข้าพเจ้าได้หยิบยกเอาประเทศเล็กทั้ง 2 นี้ขึ้นมากล่าวเป็นอุทาหรณ์เพื่อแสดง ความจริงอันแน่นอนแห่งข้อความที่ว่า ชาติทุกชาติย่อมอาศัยความจงรักภักดี เป็นความอันหนึ่ง อันเดียวกัน ความกล้าหาญและความพยายามอันมั่นคงแห่งชนชาวชาตินั้น การที่จะอาศัยหรือ หวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากข้างอื่นนั้นเป็นความหลงอย่างใหญ่ที่สุด ซึ่งถึงจะลำบากเท่าใด ๆ ก็ตามที นับว่าเป็นสิ่งซึ่งควรและจำเป็นต้องทำลายเสียให้สูญลงจงได้”

2.3 การขยายความและประดับความ

อัครพาทุนิยมการขยายความประดับความโดยการยกตัวอย่างและนิยามศัพท์ เช่น

“การอดรู้ยิ่งครูเช่นนี้ มิใช่จะมีแต่ในสมัยเรานี้เมื่อไร ถึงเมื่อสองพันปีเศษล่วงมา แล้วก็มีเหมือนกัน ตัวอย่าง ๆ สำคัญของคนจำพวกนี้ คือ เทวทัต ซึ่งแรกเริ่มก็เป็นสาวกของ พระพุทธเจ้า แต่อาศัยเหตุที่มีจิตทะเยอทะยาน อยากจะเป็นใหญ่และมีชื่อเสียง จึงได้มีจิตทะเยอทะยาน* แก่พระสาวกอื่น ๆ จนพาให้กลายเป็นผู้ที่ติเตียนพระพุทธเจ้าว่าทรงลำเอียง เลือกว่ารักมักที่ซึ่ง เลยต้องถูกไล่ออกจากคณะพุทธสาวก เทวทัตก็ไปตั้งคณะของตนขึ้นใหม่ ตั้งตนเป็นคณาจารย์ และพอใจยกวาทีของตนขึ้นได้พระพุทธวิจนะและกล่าวว่าและได้ต่าง ๆ เช่นกล่าวว่า เมื่อห้าม มิให้ฆ่าสัตว์แล้วก็ควรที่จะห้ามมิให้บริโภคน้ำเนื้อสัตว์ด้วยก็เตียว จึงจะถูก เริ่มด้วยยกวาทีอวดดี

โต้เช่นนี้ก่อน แล้วเมื่อไม่มีใครเขาฟัง หรือมีคนเขาติเตียนก็กลับโกรธ เลยตั้งความเพียรที่จะทำลายคณะพุทธสาวกด้วยอุบายต่าง ๆ และเมื่อไม่เป็นผลสำเร็จสมปรารถนาแล้ว จึงต้องเลียดิประทุษฐานร้ายต่อพระองค์พระพุทธเจ้าโดยตรง พยายามใช้อุบายปลงพระชนม์ชีพด้วยประการต่าง ๆ เช่นดื้อนช้างนาพาตีรีเข้าไปจะทำร้ายพระองค์ เป็นต้น จนในที่สุดเทวทัตก็ต้องถึงแก่ความพินาศเพราะแพ้ยตนเอง ผู้พอใจประพฤติเป็นอาจารย์อุตริในทางการเมือง น่าจะลืมเรื่องเทวทัตเสียแล้ว หรือบางทีจะไม่ได้เคยทราบเลยก็อาจจะเป็นไปได้ จึงได้เข้าใจผิดคิดว่าตนเป็นคนเก่งทันสมัย แท้จริงเป็นลูกศิษย์เถรเทวทัตต่างหาก”

อีกตัวอย่าง เช่น

“จำพวกที่ 1 ซึ่งอ้างตนว่าเป็นคนเคร่งในทางรักษาระเบียบแบบแผนนั้น แท้จริงถ้าไตร่ตรองดูสักหน่อยคงจะต้องแลเห็นได้ว่า การที่จะไม่ผ่อนผันเสียเลยนั้น บางคราวอาจจะทำให้ตนได้ผลหย่อนไปหรือถึงแก่เสียการที่เดียวกันได้ ดูแต่เถรตรงสิ การที่แกตั้งสัตย์ปฏิญาณไว้ว่าจะเดินให้ตรงเสมอไม่เลี้ยวเลยนั้น ที่จริงความตั้งใจของแกก็ดี แต่เพราะแกไม่ยอมผ่อนผันเลย พอแกเดินไปจะเจอดันตาลขวางอยู่กลางทางและดันตาลมันก็ไม่หลีกทางให้แก่ แกก็ป็นขึ้นไปจนต้องไปโหนโตงแดงเป็นลิงอยู่ และในที่สุดกว่าจะลงได้ก็เป็นเหตุให้ความรู้ข้างต้องเสียข้างไปตัว 1 และคนหัวล้านต้องตายถึง 4 คน เพราะดาเถรตรงแกถือไม่ยอมหลีกดันตาลตันเดียวไม่ใช่หรือ? การที่แกจะเดินหลีกดันตาลไปตันเดียวเท่านั้น ไม่เห็นจะเป็นการเสียหายมากมายอะไรเลย เพราะถ้ายังคงปรารถนาจะเดินตรงไปอีกก็ยังไปได้ การที่แกไม่ยอมหลีกจึงต้องตัดสินว่าแกถือไม่เป็นเรื่องเลย เรื่องนิทานเถรตรงนี้เป็นตัวอย่างอันดีแห่งผู้ที่ไม่ยอมผ่อนผัน และควรคนที่อวดตนอยู่ว่าเป็นคนถือระเบียบเคร่งนั้นจะกำหนดจดจำใส่ใจไว้บ้างจะดีกระมัง

หรือว่าจะเห็นเรื่องนิทานเถรตรง เป็นเรื่องเขาแต่งเล่น จะไม่พอใจถือเอาเป็นตัวอย่างก็ขอให้ลองนึกดูถึงทางการงานจริง ๆ บ้างก็ได้ เช่น ในตำรายุทธวิธีมีกำหนดไว้ว่า ในเวลาที่ยกเข้าโจมตีข้าศึก ให้แนวรบขยายแตรระยะห่างจากกันเท่านั้น ๆ ก็ถ้าต่างว่าที่มันไม่มีพอจะขยายหรือถ้าขยายแล้วจะไม่มีที่กำบังตัวทหารจะไม่ผ่อนผันบ้าง ทหารมีถูกปืนตายเปล่าหมดหรือ?”

2.4 การปิดเรื่อง

อัครพหุนิยมการปิดเรื่องแบบสรุปความคิดและปิดเรื่องแบบทิ้งท้าย เช่น

“ถ้าคนไทยเรานึกได้เช่นกล่าวมาแล้วนี้ จะนับว่าเราทั้งหลายถึงซึ่งความรุ่งเรืองแท้จริง ดียิ่งเสียกว่าที่จะเป็นแต่คุยโป่งเก็บขี้ปากฝรั่งมาพูดให้ฟังชานเปล่า ๆ ความ “ชีวไลซ์”

*เขียนตามต้นฉบับเดิม

แท้จริงหาได้อยู่ที่ปากไม่ อยู่ที่ใจและที่ความประพฤติอันเป็นไปโดยความบังคับแห่งใจนั้นต่างหาก ถึงจะแต่งตัวเป็นฝรั่งหรือตะโกนประกาศความ “ซีวิไลซ์” ของตัวให้กึกก้องกลางพระนครทุกคืน ทุกวันก็ตาม แต่ถ้าใจไม่เป็น “ซีวิไลซ์” จริง และประพฤติก็ไม่ผิดกับคนจรจัดแล้ว จะมีใครเขา เชื่อถือว่า “ซีวิไลซ์” จริงก็หาไม่ได้”

อีกตัวอย่างหนึ่งของการปิดเรื่องแบบสรุปความคิด เช่น

“ความประพฤติซึ่งตรงต่อคนทั่วไปเช่นนี้ ปราชญ์ทุกชาติทุกภาษาย่อมยกย่องว่าเป็นคุณวิเศษอัน 1 ซึ่งเป็นลักษณะแห่งผู้เป็นใหญ่แท้จริง และถึงผู้ที่ยังอยู่ในตำแหน่งผู้น้อย ถ้าประพฤติได้เช่นนี้ ก็ย่อมเป็นศรีแก่ตน ทำให้คนนิยมรักใคร่ และให้ผู้ใหญ่เมตตากรุณาเป็นอันมาก เหมือนกัน”

ในเรื่องหลักราชการ อัครมหาุจะใช้กลวิธีปิดเรื่องแบบสรุปความคิดเกือบทุกตอน เช่น

“ดังนี้ก็อันสรุปความได้แล้วว่า ความสามารถเป็นลักษณะอัน 1 แห่งผู้บังคับบัญชาคน”

2.5 การใช้สำนวน—การสร้างภาพพจน์

กลวิธีการสร้างภาพพจน์ที่อัครมหาุหุนิยมมาก คือ การใช้คำถามและการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย เช่น

“แท้จริงบุคคลจำพวกนี้ลึมนึก หรือไม่เคยนึกที่เดียวว่า มีสุภษิตโบราณท่านได้กล่าวไว้แล้วว่า “วิชาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” คำที่กล่าวไว้เช่นนี้ควรที่จะหวนคำนึงดูบ้างว่า ท่านมุ่งความว่ากระไร ? ท่านย่อมมุ่งความว่า วิชานั้นเปรียบเหมือนเครื่องแต่งตัวซึ่งใครมีทุนแล้วก็อาจจะหาแต่งได้เท่ากัน แต่ถึงแม้ว่าจะมุ่งหางหงส์ผัดหน้าใส่ชฎาทอง ถ้าแม้ว่ารำไม่งาม เขาก็ไม่เลือกเอาเป็นตัววิหเนาเป็นแน่ละ ถ้าคนเราต้องการแต่วิชาอย่างเดียว เป็นเครื่องนำไปสู่ความเป็นใหญ่ ป่านนี้พวกครูบาอาจารย์ทุกคนคงต้องเป็นคนใหญ่คนโตไปด้วยกันหมดแล้ว แต่แท้จริงศิษย์ที่ดีกว่าครูมีถมไป ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้วไม่ควรที่จะเป็นไปได้ เพราะครูเป็นผู้สอนวิชาให้แก่ศิษย์ เหตุใดศิษย์จึงจะวิ่งไปดีกว่าครูเล่า ถ้าลองไตร่ตรองดูข้อนี้ให้ถี่หน่อย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เพราะวิชาอย่างเดียวเสียแล้ว ต้องมีคุณสมบัติอื่นประกอบด้วยอีก”

ตัวอย่างการใช้กลวิธีการสร้างภาพพจน์แบบคำถาม เช่น

“อนึ่งเมื่อบุคคลจะหาบ่าวไว้ใช้ในบ้าน ก็ต้องเลือกสรรผู้ที่ประพฤติดีเรียบร้อย ไม่เป็นนักเลงสุรายาเมา หรือเล่นเบี้ยเล่นผู้หญิงเป็นนิตย จึงจะไว้วางใจใช้สอยสนิทสนมได้แท้จริงมิใช่

หรือ? ที่ต้องเลือกเช่นนี้เพราะเหตุไรเล่า? การกินเหล้าเมายาหรือเล่นเบี้ยเล่นผู้หญิง แท้จริงก็เป็นการส่วนตัวของบ่าวนั่นเอง ไม่เกี่ยวแก่ส่วนการทำงานที่เขากระทำให้แก่เราผู้นายเลย แต่เหตุใดเราจึงจะไปห้ามเขาเล่า? ก็เพราะเรากลัวอยู่ว่าเขาจะทำการงานไม่ดีหรือถึงแก่เสื่อมเสียหรือกลัวว่าถ้าไม่มีเงินจะใช้ก็จะหยิบขยเอาของนาย ซึ่งจะพลอยให้นายต้องเสียทรัพย์ไปด้วยเปล่า ๆ ทั้งถ้าบ่าวเป็นคนเหลวไหล เป็นนักเลงสามะเลเทเมา ก็เสียชื่อถึงนายด้วยมิใช่หรือ? ก็เมื่อบุคคลซึ่งรักชื่อเสียงของตนไม่พอใจใช้บ่าวที่ประพฤติไม่ดีดังกล่าวมาแล้วนั้น เหตุใดคนเล่าจะเกณฑ์ให้รัฐบาลใช้คนที่ไม่พยายามจะประพฤติดีสมมาจारी? รัฐบาลก็ต้องรักษาเกียรติคุณชื่อเสียงเหมือนกัน และยิ่งกว่าบุคคลอีกด้วยซ้ำ เหตุฉะนั้นถึงแม้ว่าความประพฤติสามะเลเทเมา จะแก้ว่าเป็น “การส่วนตัว” ก็ตามที่ แต่ฝ่ายรัฐบาลจะทำไม่รู้ไม่เห็นเสียนั้นยอมไม่ได้อยู่เอง เพราะรัฐบาลต้องการให้มหาชนไว้วางใจในกิจการที่รัฐบาลจะกระทำเพื่อติดตามहितประโยชน์ของเขาทั้งหลาย และถ้าใช้คนที่ไม่สมควรจะไว้วางใจได้ทุกสถานแล้วก็เหมือนทำลายความไว้วางใจซึ่งปรารถนานั้นนั่นเอง”

ตัวอย่างการใช้คำถามอีกตัวอย่าง คือ

“ถ้าคนเราต้องการแต่วิชาอย่างเดียวเป็นเครื่องนำไปสู่ความเป็นใหญ่ ปานนี้พวกครูบาอาจารย์ทุกคนคงต้องเป็นคนใหญ่คนโตไปด้วยกันหมดแล้ว แต่แท้จริงศิษย์ที่ดีกว่าครูมีถมไป ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้วไม่ควรถูกจะเป็นไปได้ เพราะครูเป็นผู้สอนวิชาให้แก่ศิษย์ เหตุใดศิษย์จึงจะวิ่งไปดีกว่าครูเล่า ถ้าลองไตร่ตรองดูข้อนี้ให้ดีหน่อย จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่เพราะวิชาอย่างเดียวเสียแล้ว ต้องมีคุณวิเศษอื่นประกอบด้วยอีก คุณวิเศษเหล่านี้จะขอพรรณนาแต่พอเป็นสังเขป”

2.6 การใช้โวหาร

โวหารที่อัสวพาหุใช้มาก คือ เทศนาโวหาร สาธกโวหาร ส่วนอุปมาโวหารและบรรยายโวหารก็มีใช้อยู่ แต่พรรณนาโวหารไม่มีเนื่องจากลักษณะของเรื่องเป็นแนวเสนอแนวคิด ชักจูงชี้แนะซึ่งเหมาะกับเทศนาโวหารและสาธกโวหาร

ตัวอย่างเทศนาโวหารและสาธกโวหารที่อัสวพาหุใช้ เช่น

“คนโดยมากที่แลดูการแต่ผืน ๆ พอใจจะพูดว่า ถ้าเราจะไม่นับเงินเป็นคนไทยด้วยแล้ว จะทำให้ชาติเราเล็กลงไปมาก แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะที่เงินมีอยู่เป็นจำนวนมากจนหนาดาก็เป็นแต่ในกรุงเทพฯ แห่งเดียว ในที่อื่น ๆ เงินมีอยู่กระจาย ๆ เท่านั้น เงินที่มีอยู่ในเมืองเรานี้ก็แบ่งได้เป็น 2 จำพวก คือ พวกกฐี ซึ่งมีได้ตั้งใจที่จะคงอยู่ในกรุงสยามกับพวกพ่อค้าหรือชาวไร่ชาวสวนซึ่งตั้งใจฝังรกรากอยู่ในกรุงสยามทีเดียว พวกที่เป็นแต่คิดมาหางานทำพอได้ทุน

กลับไปเมืองจีนนั้น พูดภาษาไทยไม่ได้และไม่พยายามที่จะเรียนภาษาไทยที่เดียว และนับว่าไม่มีอะไรที่จะติดต่อกับไทยเราเลย ทั้งในความนิยมและความคิด เพราะฉะนั้น การที่จะนับจีนพวกนี้เป็นไทยก็ได้ แต่โดยเหยียดอย่างมากเต็มที่ แต่ขออย่าให้ท่านผู้อ่านเข้าใจผิดไปว่า ข้าพเจ้าจะตั้งใจกล่าวว่าจีนเหล่านี้ไม่ใช่คนในบังคับสยาม เพราะการที่คนใดจะอยู่ในบังคับของรัฐบาลได้นั้น ไม่เกี่ยวกับภาษาที่คนนั้น ๆ พูดหาได้ เกี่ยวแก่ภูมิลำเนาที่เขาอยู่ กับสัญญาาระหว่างนานาประเทศ เพราะฉะนั้นไม่ใช่แต่จีน ถึงชนชาติอื่น ๆ ที่มีได้มีสัญญากับกรุงสยาม เช่นชาวตุรกี เป็นต้น เมื่ออยู่ในกรุงสยามก็ต้องนับว่าเป็นคนในบังคับสยามเหมือนกัน แต่จะนับว่าเป็นไทยก็หาได้ไม่ เพราะฉะนั้นไม่ควรถือเอาการอยู่ในบังคับใครเป็นหลักแสดงชาติแห่งบุคคล ต้องถือเอาภาษาเป็นใหญ่ และใครพูดภาษาก็แปลว่าเป็นชาตินั้น เพราะการพูดภาษาใดแปลว่าปลงใจจงรักภักดีต่อชาตินั้นโดยจริงใจไม่ใช่โดยความจำเป็นชั่วคราว”

อีกตัวอย่างเช่น

“แท้จริงถ้าคนเรามีสติตรงดูสักนิดเดียวเท่านั้น ก็อาจที่จะเห็นได้ว่า ยุทธภัยไม่ใช่ของที่จะหลีกเลี่ยงได้โดยง่าย ไม่ต้องแลดูอื่นไกล ดูแต่เมืองเราในคราวที่ชาติในยุโรปเขาทำสงครามกันคราวนี้ เรายังพลอยถูกหางพายุด้วย ดังปรากฏอยู่ในข้อความซึ่งลงในฉบับพิเศษของหนังสือพิมพ์ไทยอยู่แทบทุกวัน ซึ่งเป็นพยานให้เห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าจะหลีกเลี่ยงพ้นสนามรบแล้ว ก็ยังไม่พ้นยุทธภัยให้ปลอดภัยทีเดียว

ก็แต่เมืองเราอยู่ไกลสนามรบถึงปานนี้ ยังต้องพลอยเดือดร้อนบ้างแล้ว ผู้ที่อยู่ใกล้ ๆ จะเดือดร้อนปานใด ขอจงนึกดูให้ดีเถิด เรือค้าขายของเดนมาร์ก ซึ่งเป็นชาติเป็นกลางมิได้ เกี่ยวแก่การสงครามเลย แล่นไปดี ๆ ก็ยังโดนทุ่นระเบิดในทะเลเหนือ ต้องจมไปถึง 2 ลำ นอกจากที่พวกลูกเรือเองจะได้รับความลำบาก ยังมีหน้าเข้าผู้ที่เป็นเจ้าของเรือและเจ้าของสินค้าก็ต้องพลอยเสียหายสมบัติไปด้วยเปล่า ๆ”

3. แนวคิด ทักษะและบุคลิกภาพของอัครพาทู

ในการอ่านงานเขียนของนักเขียนต่าง ๆ เราจะเห็นแนวคิดทักษะและบุคลิกภาพของนักเขียนนั้น ๆ จากงานเขียนของเขา อัครพาทูก็เช่นกัน งานเขียนของอัครพาทู หรือบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็สะท้อนแนวคิด ทักษะและบุคลิกภาพปรากฏชัดเจน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลดพระองค์จากฐานะพระมหากษัตริย์มาเป็นผู้เขียนบทความโดยใช้พระนามแฝงคือ อัครพาทู ก็เพื่อให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับบทความที่เผยแพร่ในนามปากกาอัครพาทู และก็มีผู้ไม่เห็นด้วยกับบทความของอัครพาทู โดยกล่าวโจมตีในหนังสือพิมพ์ ปรากฏในคำนำเรื่องเมืองไทยจึงตื่นเกิด ดังนี้

“ข้าพเจ้าคาดคะเนว่า ข้อความที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้บางทีจะไม่เป็นที่พอใจแก่คนบางคน แต่คนเหล่านี้คงไม่ใช่คนไทยแท้ เพราะฉะนั้นการที่เขาจะไม่พอใจนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่รู้สึกหวาดหวั่นประการใด

ข้าพเจ้ารู้อยู่ดีแล้ว ว่าตัวข้าพเจ้าคงจะต้องเป็นเป้าสำหรับหนังสือพิมพ์ฉบับ 1 ซึ่งไม่ต้องออกนาม แสดงโวหารออกความเห็นคัดค้านข้อความที่ข้าพเจ้ากล่าว แต่ข้าพเจ้าก็ชินเสียแล้ว และการที่คัดค้านนี้ ถึงแม้จะมากมายหนักหนาเพียงไร ก็คงจะไม่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเดือดร้อนได้แท้จริง ถ้าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นจะไม่ตอบโดยยืดยาวข้าพเจ้าจะมีความประหลาดใจมาก และถ้าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นจะแสดงความเห็นหรือเหตุผล ซึ่งนอกเหนือออกไปจากความเห็นที่เข้าข้างจีนอย่างเก่าตามเคยนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็จะยิ่งประหลาดใจหนักขึ้นอีก”

อัครพาทูใช้ถ้อยคำเสียดสีผู้ที่โต้ตอบหรือคัดค้านอย่างเจ็บปวดที่สุด ดังตอนท้ายสุดของเรื่อง ความเป็นชาติโดยแท้จริง ว่า

“ถ้อยคำเหล่านี้ ข้าพเจ้าตั้งใจกล่าวให้คนไทยที่ร่วมชาติและมีความจงรักภักดี ข้าพเจ้าไม่ได้ตั้งใจจะสืงขอให้ควาย (หรือสัตว์อะไรอื่น ๆ) ฟัง เพราะฉะนั้น ถ้าจะมีสัตว์อะไรร้องโต้ขึ้น ข้าพเจ้าก็จะไม่ถือเป็นอารมณ์เลย และอาศัยเหตุที่ข้าพเจ้าพูดภาษาสัตว์ไม่เป็น ข้าพเจ้าคงไม่พยายามร้องแข่งกับสัตว์เลยทีเดียว”

อัครพาทูใช้ถ้อยคำที่แสดงความเป็นกันเองกับประชาชน เช่น

“ข้าพเจ้าเป็นคนไทย พุดกับเพื่อนชาวไทย”

“ชนชาวร่วมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลายจึงตื่นเกิด”

“เว้นเสียแต่ถ้าเป็นชาวต่างประเทศที่ทำความสงครามกับเมืองเรา”

“ในขั้นต้นจำเป็นที่เราจะต้องจดจำไว้ว่า พวกเราคน 1 เป็นส่วน 1 แห่งชาติไทยและคนไทยอื่นไม่ว่าบรรดาศักดิ์ชั้นใด ตระกูลใด ไม่เลือกว่ามีความรู้ดีหรือไม่มีความรู้ ล้วนเป็นส่วนหนึ่ง ๆ แห่งชาติเดียวกับท่านเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ไม่ว่าประโยชน์สิ่งใด ซึ่งท่านจะนำมาให้แก่คนไทยได้ ก็เท่ากับนำประโยชน์มาให้แก่ตัวท่านเอง ซึ่งเป็นส่วนแห่งชาติเดียวกัน หรืออีกนัย 1 ถ้าท่านจะตั้งใจให้ร้ายแก่ไทยคนใดหรือไทยหมู่ใดแล้ว ท่านก็เท่ากับทำร้ายแก่ส่วน 1 แห่งชาติ ซึ่งท่านเองก็เป็นส่วน 1 เหมือนกัน”

อัครพาทุแสดงทัศนคติต่อเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน จริงจัง และบอกวัตถุประสงค์เด่นชัด
เช่น

“เมื่อท่านอ่านมาแล้วจนถึงแค่นี้ ท่านคงนึกตั้งปัญหาในใจว่า นี่ข้าพเจ้ามุ่งหมาย
อย่างไร? ข้าพเจ้าจะขอตอบทันทีว่า ความมุ่งหมายของข้าพเจ้ามีอยู่ที่จะชักชวนท่านทั้งหลาย
บรรดาที่เป็นข้าแผ่นดินกรุงสยามและที่พึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ ณ บัดนี้ ให้ระลึกจดจำข้อความ
สำคัญไว้ว่า

ข้อ 1 ยุทธภยนั้น ถ้าเกิดขึ้นแล้วและมาถึงเมืองแล้ว ยากที่จะหลีกเลี่ยงได้

ข้อ 2 เครื่องป้องกันยุทธภยที่ยุติที่สุด คือ ความปรองดองในหมู่เราทั้งหลาย
และเราทั้งหลายต้องระวังอย่าให้ความแตกร้างในระหว่างเราตนเอง

ข้อ 3 เครื่องที่จะทำให้มีความปรองดองในหมู่ชาวเรา คือ เราต้องมีความมุ่งหมาย
เป็นอาทิอันเดียวกัน ต้องตั้งใจตรงกันอยู่ว่า อิศรภาพแห่งชาติสำคัญกว่าอิศรภาพแห่งบุคคล
คนหนึ่งคนใดหรือพวกหนึ่งพวกใดโดยจำเพาะ และถ้าชาติเราไม่ถูกข่มเหงแล้ว ถึงตัวเราเอง
ในส่วนตัวจะต้องเดือดร้อนในบางสมัย ก็อดกลั้นเสียดีกว่าที่จะก่อการแก่งแย่งในเมืองเรา

ข้อ 4 การที่แสดงตนว่าไม่เกี่ยวข้องกับหรือว่าได้เห็นด้วยในการสงคราม ไม่เป็น
เครื่องคุ้มตัวกันมิให้ข้าศึกเข้าริบหรือเกณฑ์เอาทรัพย์สมบัติได้เลย เพราะฉะนั้นข้าศึกติดเมือง
เข้าแล้ว อย่างไม่รู้ก็ไม่ต้องอุดหนุนรัฐบาลของเราโดยเต็มสติกำลังโดยทางใดที่เราจะทำได้ดีที่สุด

ข้อ 5 การที่ไม่ไปรบไม่เป็นเครื่องประกันว่าจะไม่ถูกบาดเจ็บหรือม้วยตาย เพราะ
กระสุนปืนไม่รู้จักเลือกในระหว่างพลรบกับพลเรือน เพราะฉะนั้นถ้าไหน ๆ จะต้องเจ็บหรือตาย
แล้ว ก็เจ็บหรือตายอย่างถูกผู้ชายดีกว่า คือถืออาวุธอยู่ในมือ

ข้อ 6 ถึงจะมีความเต็มใจว่าจะอาสาไปรบในเมื่อมีศึกมาติดเมืองก็ดี แต่ถ้าวรจนศึก
มาติดแล้วจึงค่อยลุกขึ้นเตรียมตัวนั้นหาหันไม่ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่จะถือเอาโอกาสในเวลา
ที่สงบศึก เพื่อเตรียมตัวไว้ให้พร้อม”

แนวคิดของอัครพาทุชัดเจน ผู้อ่านจะทราบทันทีว่าอัครพาทุคิดอย่างไร มีทัศนคติต่อ
สิ่งต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดออกมาเป็นข้อเขียนอย่างไร อีกตัวอย่างหนึ่งที่อัครพาทุมีแนวคิด ทัศนคติ
เด่นชัด เกี่ยวกับคนจีน ดังนี้

“การที่ข้าพเจ้าได้พยายามแสดงให้ท่านเห็นว่าจีนเป็นชาวต่างภาษา ข้าพเจ้าต้อง
ถูกหาว่าสั่งสอนไทยให้เกลียดชังจีน โดยไม่มีเหตุผลอย่างอื่นนอกจากที่จีนเป็นคนต่างภาษา
ถ้าข้าพเจ้าได้ทำเช่นนั้นจริง ข้าพเจ้าต้องเป็นคนที่ยับยั้งไปยิ่งกว่าคนทั้งปวง ข้าพเจ้าไม่ได้ขอให้
ท่านเกลียดชังจีนเลย ที่ข้าพเจ้าขอนั้นก็เพียงขอให้ท่านคิดถึงตัวของท่านเองให้มากขึ้นอีกสักหน่อย

เท่านั้น ท่านผู้เป็นชาวชาติไทย ย่อมมีกิจที่จะต้องกระทำให้แก่ชาติของท่านมากกว่าให้แก่ชาติจีน และเมื่อถึงเวลาที่ท่านจะต้องเลือกว่า จะเห็นแก่ผลประโยชน์แห่งชาติจีนหรือชาติไทยแล้ว ต้องไม่มีปัญหาที่เดียว ท่านจะเห็นแก่ฝ่ายใด ข้าพเจ้ามีความปรารถนาเท่านั้นเอง และแม้จะมีผู้แสดงความเห็นคัดค้านเท่าใด ข้าพเจ้าก็จะพยายามเตือนให้ท่านนึกถึงข้อนี้อยู่เป็นนิจ ข้าพเจ้าต้องการให้ท่านรู้สึกอย่างซื่อตรงว่าจีนเป็นชาวต่างชาติ”

อัครพหุเป็นผู้ที่รักชาติ รักความเป็นไทย สังกัดจากการใช้ตัวเลขไทย แนวคิดในการส่งเสริมอาชีพของคนไทย ไม่นิยมสินค้าต่างประเทศ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ดีและทันสมัยมาก ดังตัวอย่างเช่น

“เราดูเหมือนจะลืมนิดว่า เมื่อไม่มีคนซื้อแล้วก็ต้องยอมไม่มีคนขาย ถ้าพวกเราชอบซื้อผ้าและแพรจากต่างประเทศแล้ว ของที่ทอขึ้นในพื้นที่เมืองเราเอง จะมีประโยชน์อย่างไร

โดยมากมีผู้อธิบายว่า ของที่มาจากต่างประเทศถูกกว่าของที่ทำในพื้นที่เมืองเรา แต่เราไม่ควรจะจำไว้หรือว่า เมื่อเราเสียเงินซื้อของต่างประเทศ แม้แต่เล็กน้อยเท่าใดก็ดี เงินนั้นก็จะต้องออกไปนอกประเทศ จึงเห็นได้ชัดว่ามีอยู่ทางเดียวที่จะรักษาเงินไว้ในประเทศเราได้ก็คือ ซื้อสิ่งทำในประเทศเราเองเท่านั้น

ข้าพเจ้าเห็นว่าการอุดหนุนหัตถกรรมในพื้นที่เมืองเราเอง เช่น การทอผ้าและการทำไหม เป็นต้น เป็นหน้าที่ของเราทั้งหลายจะพึงกระทำ ไม่ใช่แต่เพื่อประโยชน์จะรักษาเงินไว้ในประเทศเราอย่างเดียวเท่านั้น การที่อุดหนุนหัตถกรรมในพื้นที่เมืองเราเช่นนี้ ทำให้เป็นที่มั่นคงว่าประเทศเราบริบูรณ์เลี้ยงตัวเองได้ ถึงแม้จะมีเหตุคับขันขึ้นแล้ว เราจะหวังสินค้าจากต่างประเทศไม่ได้แล้ว เราก็จะไม่ต้องเดือดร้อน เพราะการขาดเสบียงอาหารอันเป็นของจำเป็น”

อัครพหุต้องการให้บทความนี้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลและประชาชน เช่น เกี่ยวกับเรื่องภัยสงคราม เพราะช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 มีภัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และรัฐบาลได้ส่งทหารไทยไปช่วยรบและได้เข้ากับพันธมิตร ทำให้ประชาชนเกิดความไม่เข้าใจว่าทำไมจะต้องไปเกี่ยวข้องกับกรรบที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป

นอกจากนั้น อัครพหุยังต้องการให้แนวคิดสร้างวิจาร์ณญาณแก่ประชาชน แก้ไขความคิด นิสัยบางประการของประชาชน

และที่สำคัญที่สุดคือให้ประชาชนรักชาติ รักความเป็นไทย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี ดังข้อความว่า

“หนึ่งต้องจำไว้ด้วยว่า เมื่อมีความชอบธรรมแล้ว ก็ต้องมีหน้าที่จะต้องทำอยู่ด้วย”

4. เปรียบการเขียนบทความของอัครพาทูกับการเขียนบทความในปัจจุบัน

บทความของอัครพาทูจะเป็นบทความขนาดสั้นและบทความขนาดยาว บทความขนาดสั้นจะจบในเรื่อง ส่วนบทความขนาดยาวจะเขียนความคิดต่อเนื่องกันแต่แบ่งเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนจะมีความคิดหลัก 1 ความคิด ผูกประสานกัน โดยแบ่งเป็นบท อย่างเช่นเรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเถิด และในตอนสุดท้ายของแต่ละบทความจะมีข้อความเชื่อมต่อกับบทต่อไป ดังได้กล่าวถึงในหัวข้อสัมพันธภาพของย่อหน้าแล้ว

บทความของอัครพาทูจะยกประเด็นมาอภิปราย อาจตั้งเป็นคำถามแล้วอธิบายชี้แจงแนะนำ จูงใจ ตลอดจนโน้มน้าวเชิงสั่ง แล้วสรุป บอกวิธีแก้ไข บอกถึงสิ่งที่ผู้อ่านควรปฏิบัติ ควรคิด ชัดเจน ครบถ้วนสมบูรณ์ เพียงแต่ผู้อ่านจะเห็นคล้อยตามกับความคิดในบทความนั้นหรือไม่เท่านั้น ถ้าผู้อ่านเห็นด้วย ก็มีแนวปฏิบัติได้ทันทีโดยไม่ต้องคิดเอง แต่ถ้าไม่เห็นด้วยก็ไม่ปฏิบัติตามที่อัครพาทูชี้แนะ ผู้อ่านไม่ต้องคิด หรือสรุป เพราะบทความในปกิณกคดีของอัครพาทูจะอธิบายยกตัวอย่าง และสรุป เป็นขั้นตอน ทำให้อ่านง่าย

ส่วนบทความในปัจจุบัน จะเป็นบทความขนาดสั้นเสียเป็นส่วนใหญ่ การเขียนบทความในปัจจุบันมักจะยกประเด็นหรือปัญหามากกล่าวในเชิงข้อเท็จจริงและแทรกทัศนคติของผู้เขียนไว้แต่ไม่แสดงทัศนคติเด่นชัดเหมือนของอัครพาทู มักทิ้งให้ผู้อ่านคิดเอาเอง หรือสรุปเอาเองว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในปัจจุบันมีการศึกษาสูงกว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 ดังนั้นในปัจจุบัน การสรุปหรือคิดจึงเป็นหน้าที่ของผู้อ่านบทความมากกว่าที่ผู้เขียนบทความจะสรุปให้ แต่ก็มิใช่ว่าในปัจจุบันจะไม่มีบทความที่สรุปความคิด เพียงแต่ว่ามีบทความจำนวนมากที่ให้อ่านสรุปเอง เช่น

ทองคำแท้

นักการเมืองน่าจะดู นายกรัฐมนตรีของเมืองญี่ปุ่น นายโนโบรุ ทาเคชิตะ เป็นตัวอย่าง และเมืองญี่ปุ่นทุกวันนี้ก็เป็นประเทศเดียวที่น่าจะจับตามองความเป็นไป

นายทาเคชิตะกำลังสู้กับมหาสงครามชีวิตของตัวเอง กำลังมีเรื่องไม่สู้ดีเกิดขึ้น และทำให้เขาตัดสินใจที่จะลาออกจากตำแหน่งผู้นำของเมืองญี่ปุ่น

เขาเป็นบุรุษคนหนึ่ง ตระกูลของเขาไม่ใช่ผู้ดีที่อยู่บนกองทอง แต่เป็นเพียงตระกูลหนึ่งที่ผลิตสาเกมาแต่โบราณกาล แต่กระนั้น บิดามารดาของเขาก็มีความเป็นผู้ดีเพียบพร้อมและเจนจัดในสังเวียนของการเมือง อาจจะเป็นด้วยเหตุนี้ก็ได้ นายทาเคชิตะจึงมีชีวิตที่สัมผัสการเมืองญี่ปุ่นมาแต่เล็ก

สงครามมหาเอเชียบูรพาเกิดขึ้นระหว่างที่เขา กำลังเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยวาเซด เขาได้เป็นนักบินฝึกหัดตอนที่สงครามโลกครั้งที่สองกำลังเข้าสู่ขั้นปลาย เกือบจะได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งใน “พายุของเทวดา” (คามิกาเซ่) เมื่อสงครามยุติแล้วนายทาเคชิตะก็กลับไปศึกษาต่อจนได้ปริญญาทางพาณิชยศาสตร์

ความเป็นหนุ่มของนายทาเคชิตะมิได้ละลายหายไปกับการเที่ยวเตร่หรือเป็นกู่หลานที่แสนหวานของอิสตรี แต่เขากลับไข่มุนให้เป็นประโยชน์ต่อมาดุกุมิ ด้วยการสนับสนุนของพลังกลุ่มหนุ่มแห่งท้องถิ่น นายทาเคชิตะก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำทางการเมืองตั้งแต่เขาอายุได้เพียง 27 ปี

และไม่ยากเลยเมื่อเขาได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตอนนั้นนายทาเคชิตะอายุ 34 ปี

นั่นคือเส้นทางที่ทำให้เขากลายเป็นรัฐมนตรีคลังที่ยาวนานที่สุดของเมืองญี่ปุ่นอันดับที่ห้า เขาไม่ได้เข้าของในเรื่องการเงินเพียงประการเดียว นายทาเคชิตะมุ่งมั่นในทุกด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การสังคมและวัฒนธรรม เขาเป็นคนฟังเสียงฝ่ายตรงข้ามและยินดีที่จะเปิดกว้างสำหรับการถกเถียงกันเพื่อหาข้อยุติและท้ายที่สุดนายทาเคชิตะนั่นเองที่ เป็นผู้สรุปการถกเถียงและเป็นผู้ตัดสินใจในข้อยุตินั้น

การตัดสินใจของนายทาเคชิตะ ทุกคนเห็นว่าเขาคือมหาบุรุษที่มีความเป็นปุถุชนอันดีเยี่ยม แม้ว่าเขากำลังจะต้องลงจากเก้าอ้นายกรัฐมนตรี นายทาเคชิตะก็ยังไม่ลืมน้ำที่และความรับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียน

เขาจะต้องประสานสร้างเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป สัมพันธภาพระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียนจะต้องดีขึ้นและลึกซึ้งมากขึ้น ความก้าวหน้าของอาเซียนจะต้องมี ไม่ใช่ร่ำรวยที่เมืองญี่ปุ่นจุดเดียว ปัญหาความขัดแย้งของกัมพูชาญี่ปุ่นจะต้องทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการแก้ไข สำคัญที่สุดญี่ปุ่นจะช่วยเหลือในด้านการเงินเพื่อการพัฒนาอาเซียน

ไม่มีใครที่จะโง่พอเรียกเมืองญี่ปุ่นว่าเป็นเมืองแห่งความยากจน ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเติบโตและแข็งแกร่งพอที่จะหยิบยื่นให้ความช่วยเหลือแก่ทุกคนได้

ญี่ปุ่นจัดสรรเงินสองพันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณห้าหมื่นล้านบาท เพื่ออาเซียน ตั้งแต่การพัฒนาทรัพยากรทางมนุษย์ของภูมิภาคแถบนี้ ไปจนกระทั่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม งานทั้งหมดนี้นายทาเคชิตะก็ยังปฏิบัติไปด้วยความมั่นใจ ไม่มีริ้วรอยของความกังวลที่จะต้องพ้นไปจากตำแหน่งผู้นำประเทศ

นายทาเคชิตะไม่มีความกดดันทางการเมืองให้พวกเราแลเห็น เมื่อเขาเข้ามาถึงเมืองไทยเพื่อปฏิบัติหน้าที่

จะมีนักการเมืองสักกี่คน ที่มีความรับผิดชอบสูงเช่นนายทาเคชิตะผู้นี้ ?

ลองหลับตาลง ๑ บ้างเถิดว่า ถ้าในประเทศของเรามีนักการเมืองที่มีความรับผิดชอบ ต่อมาคูกุมิเช่น นายโนโบรุ ทาเคชิตะ คนนี้แล้วบ้านเมืองของเราจะรุดหน้าไปกว่านี้สักเท่าใด ?

“โก๋อ่อน”

อีกตัวอย่างหนึ่งของบทความปัจจุบัน เช่น

ความในใจของ “คูกุมิ”

“สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายได้จัดการเสวนาโต๊ะกลมเมื่อเร็ว ๆ นี้เรื่อง “เจ้าของชองกับโสเภณี” โดยมีตัวแทนของหญิงที่ประกอบอาชีพบริการ คือ โสเภณีประเภทต่าง ๆ ที่ประกอบอาชีพขายตัวในรูปแบบต่าง ๆ ตัวแทนเจ้าของสถานบริการคือ เจ้าของชอง ผู้แทนสตรีฝ่ายกฎหมายนักวิชาการ รวมทั้งผู้เข้าสังเกตการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพประเภทนี้อีก 30 คน เข้าร่วมเสวนาด้วย เพื่อหาข้อมูลสำหรับวิเคราะห์และวิจัยในการลดระดับของหญิงที่มาประกอบอาชีพนี้ให้น้อยลง รวมทั้งหาทางป้องกันความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ซึ่งเราเห็นว่าบทบาทของสมาคมสตรีทางกฎหมายในการริเริ่มยื่นมือเข้ามาแก้ไขปัญหาโสเภณีด้วยการสัมผัสปัญหาเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ดี

จากการเสวนาโต๊ะกลมมีเจ้าของสถานบริการ และหญิงผู้ประกอบอาชีพบริการ กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องมาประกอบอาชีพขายตัวว่าเป็นเพราะความยากจนและต่อการศึกษา ว่าขอทำงานขายตัวเก็บเงินได้มาก ๆ แล้วก็เลิกอาชีพไป หากมีการจดทะเบียนแล้วไม่ถูกจับก็ยินดีให้จดทะเบียนแต่ถ้าให้ทำทะเบียนประวัติด้วยก็ไม่สมควร เพราะจะเป็นตราบาปติดตัว พวกคนถือว่าอาชีพโสเภณีเป็นอาชีพบริสุทธิ์ แม้ว่าสังคมจะดูถูกก็ตาม ทางด้านเจ้าของสถานบริการ หรือเจ้าของชองโรงแรมกล่าวว่าไม่ได้ขูดรีดโสเภณี มักจะแบ่งรายได้ให้ครึ่งต่อครึ่ง ไม่ได้มีการบังคับ ส่วนใหญ่โสเภณีมาขายตัวด้วยความสมัครใจ เรื่องการจดทะเบียนนั้นตนเองไม่เห็นด้วย และลงท้ายว่าตำรวจมารีดไถเรียกค่าส่งส่วยจากชองและสถานบริการมากที่สุด บางทีเรียกถึงครึ่งต่อครึ่งทำรายได้เท่าไรก็ต้องส่งส่วยตำรวจห้องที่ไปเสียเป็นส่วนใหญ่

ความจริงการเสวนาโต๊ะกลมระหว่างสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายกับหญิงโสเภณีกับเจ้าของชอง ข้อมูลที่ได้จากการเสวนาเป็นเรื่องเก่า ๆ แล้วเอามาเล่าใหม่นั้นเอง ฝ่ายหญิงโสเภณีกับเจ้าของชองเรียกร้องความสนใจจากสังคม พยายามให้เห็นว่าเป็นอาชีพอันบริสุทธิ์และสุจริต สุดท้ายยกให้ตำรวจเป็นผู้ร้าย ตรงมารีดไถอย่างโหดร้ายจากรายได้ของตน ซึ่งเรา

เห็นว่าเป็นเพียงปลายเหตุ ในที่ประชุมเสวนามีได้กล่าวถึงต้นเหตุที่หญิงถูกบีบบังคับและล่อลวง ให้กลายเป็นโสเภณี ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องแก้ไขป้องกันก่อน ที่หญิงจะกลายเป็นโสเภณีในช่อง ซึ่งเป็นเพียงปลายเหตุเท่านั้น

ขั้นตอนแรกนั้นก็คือกลุ่มบุคคลที่ทำตัวเป็นนายหน้าไปซื้อหญิงวัยรุ่นจากพ่อแม่ในภาคเหนือ จากนั้นก็เอามาขายช่อง ที่ในช่องก็มีแมงดา กลุ่มคนคอยบีบบังคับจัดคิวให้หญิงขายตัว มีการ กักกันหญิงเอาไว้แบบทาส เพื่อให้ขายตัวเรื่อยไปจนหญิงด้านในความรู้สึก ด้านต่อสังคมเลยยึด อาชีพโสเภณีตลอดไป อันนี้ต่างหากที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ ปกครอง จนกระทั่งฝ่ายสังคมสงเคราะห์ทั้งของราชการและเอกชนต้องร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อ สกัดกันและป้องกันพฤติกรรมส่งเสริมอันผิดกฎหมาย ซึ่งบีบบังคับให้หญิงต้องกลายเป็นโสเภณี

มาตรการร่วมมือป้องกันและสกัดกันนั้น ได้แก่เจ้าหน้าที่ปกครองดูแลในท้องที่กับราษฎร อย่าให้มีการขายลูกสาว พัฒนาท้องถิ่นจัดหางานให้สาววัยรุ่นที่สำเร็จการศึกษาขั้นต้นภาคบังคับ จากนั้นร่วมมือกับตำรวจปราบปรามจับกุมกลุ่มบุคคลประเภทค้าหญิง ส่วนตามแหล่งชุมนุมชน ตำรวจก็ต้องปราบปรามจับกุมแมงดาและเจ้าของช่องที่บีบบังคับทารุณกับหญิงสาวหรือซื้อ หญิงไว้กักกันเพื่อการประเวณี ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่ากระทรวงมหาดไทยจะกวาดล้างเจ้าหน้าที่ ตำรวจและเจ้าหน้าที่ปกครองในเรื่องนี้อย่างจริงจังแค่ไหนเท่านั้น."

บางบทความผู้เขียนให้ข้อคิด แนวทาง แต่ไม่เด็ดขาดเท่าอัสวพาหุ เช่น

"ขณะนี้ มีศัพท์ซึ่งออกจะใช้กันแพร่หลายอยู่ 2 คำ ที่ผมอยากจะขอหักไว้ คือคำว่า "รดน้ำดำหัว" คำหนึ่ง และคำว่า "สมเด็จพระเจ้าสิหนุ" อีกคำหนึ่ง

ศัพท์ว่า รดน้ำดำหัว นั้นได้ยืมใช้กันอยู่มากในกรุงเทพฯ เมื่อสงครามครั้งนี้ เมื่อมีข่าว ทางหนังสือพิมพ์ก็ดี หรือทางวิทยุหรือโทรทัศน์ก็ดี ว่าใครไปรดน้ำสงกรานต์แก่ผู้ใด ก็มักจะใช้ คำว่ารดน้ำดำหัวเป็นศัพท์ ซึ่งผมเห็นว่ามันขัดอยู่อย่างไรชอบกล

คำว่า รดน้ำดำหัว เป็นคำพื้นเมืองภาคเหนือ ใช้สำหรับพิธีอย่างหนึ่งในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งจะว่าไป ก็ไม่ตรงกับกรรดน้ำสงกรานต์ของไทยในภาคกลางนัก ผมจึงเห็นว่าการที่เอาศัพท์ว่า รดน้ำดำหัวมาใช้กับการรดน้ำสงกรานต์ในภาคกลางจึงเป็นการใช้ศัพท์ที่ผิด

พิธีการรดน้ำดำหัวของภาคเหนือ นั้น ผู้ใหญ่ที่จะรับน้ำ จะนั่งอยู่ที่หนึ่งบนเรือน มีขันเงิน ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า สรุ้ง หรือ สลุง ซึ่งมาจากภาษามอญว่า สลึง วางอยู่ข้างหน้า ในขันเงินใหญ่ นั้นก็จะมีน้ำใส่ไว้บ้างแล้ว เป็นน้ำที่ลอยด้วยดอกมะลิ ดอกดาวเรือง และดอกไม้อื่น ๆ อีกบางอย่าง และฝักส้มป่อย และดูเหมือนจะมีใบไม้อะไรบางอย่าง หรือไม่ก็มีไม้ทราบ ใส่ไว้ด้วย ที่ไม่แน่ใจนี้ ก็เพราะผมมิได้ศึกษาโดยละเอียด

เมื่อได้เวลา ผู้ที่มีอายุอ่อนกว่าซึ่งจะมารดน้ำดำหัวก็จะพาน้ำเข้ามาในบ้าน บางรายก็มีแต่ขันน้ำเฉย ๆ บางรายก็ถือขันน้ำเข้ามาพร้อมด้วยกลองยาวดุริยดนตรี แห่กันเข้ามาเป็นการเอิกเกริก เมื่อขึ้นไปถึงตัวผู้ที่ถูกรดน้ำดำหัวแล้ว ก็จะเอาน้ำที่ใส่ขันมานั้น เทลงไปในขันใหญ่ซึ่งตั้งรอรับอยู่แล้ว ผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่นั้น จะยื่นมือออกมารับน้ำหรือไม่ยื่นก็ได้ แต่ผมเข้าใจว่า ดั้งเดิมนั้นไม่มีการรดน้ำที่ตัวหรือที่มือแต่อย่างใด อาจจะมีในตอนนี้บ้าง เพราะได้อิทธิพลจากการรดน้ำสงกรานต์ของภาคกลาง น้ำที่เทใส่ไว้ในขันเงินที่รอรับอยู่นั้น เป็นน้ำที่ผู้ใหญ่จะนำไปอาบและสระผมของตนเองเมื่อมีโอกาสหลังจากพิธีแล้ว

ธรรมดาผู้ที่มารดน้ำดำหัวผู้ใหญ่คนใดคนหนึ่งนั้น ถ้ามากันคนละคระบวน หรือมาต่างคนต่างมา ก็อาจเหลือน้ำไว้เอาไปเล่นสาดกันที่กลางลานหน้าบ้านเป็นการสนุกสนานและคนในบ้านนั่นเอง ก็จะออกไปสาดน้ำเล่นด้วย ส่วนผู้ใหญ่ก็นั่งอยู่เฉย ๆ แต่ถึงเดี๋ยวนี้ มีผู้มารดน้ำดำหัวบางคนซึ่งเอาน้ำราดมือหรือราดหัวไหล่ผู้ใหญ่ที่นั่งรับน้ำนั้นด้วย ผมเข้าใจว่าจะเป็นการประเพณีใหม่ หรือเป็นการแสดงจิตใจระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อยซึ่งใกล้ชิดกันยิ่งขั้นกว่าโบราณ เพราะอย่างตัวผมเอง ถ้าไปนั่งให้รดน้ำดำหัวอย่างนั้นรับรองว่าเขาจะไม่เทน้ำใส่แต่ในขัน แต่จะรดตัวผมด้วยจนเปียกโชกไปหมด ดีไม่ดีก็เป็นปอดบวมตายไม่รู้ด้วย เดี่ยวนี้ผมจึงไม่กล้าขึ้นไปรับน้ำสงกรานต์ที่ภาคเหนือ นั่งรับมันอยู่ที่กรุงเทพฯ เบียดน้อยกว่า

ส่วนประเพณีรดน้ำสงกรานต์ทางกรุงเทพฯ นั้น ผู้น้อยจะเข้าไปหาผู้ใหญ่ รดน้ำอบไทยที่เตรียมไปลงบนมือของท่าน เอาผ้าหรือสิ่งของบางอย่าง อาจเป็นเครื่องสำอาง เช่น แป้ง หรือน้ำอบ ก็ได้ ยื่นให้ท่านเป็นของกำนัล แล้วก็พนมมือรับพรจากผู้ใหญ่ ในพิธีนี้ ผู้น้อยจะไม่ให้พรผู้ใหญ่เป็นอันขาด ซึ่งเดี๋ยวนี้มักจะปะปนกันเต็มที่ ผู้น้อยเผลอไป นึกว่าเป็นการไปให้ของขวัญวันเกิดแก่ผู้ใหญ่ก็เผลอตัวให้พรเสียยี่ดียว ผู้ใหญ่บางคนเช่นผมรับพรเสียเหนื่อยแล้ว ก็เลยไม่ให้พรตอบกินเปล่าเอาเสียเฉย ๆ อย่างนั้นแหละ สิ่งที่ต้องจะรู้ในการนี้ก็คือ ในยามเทศกาลสงกรานต์ผู้น้อย ซึ่งส่วนมากก็เป็นลูกหลาน พวกกันไปรดน้ำสงกรานต์แก่ผู้ใหญ่ในตระกูล หรือผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพนับถือ ด้วยการเอาน้ำอบน้ำหอมไปราดลงบนมือท่าน ซึ่งท่านจะรับด้วยขันล้างหน้าหรือขันอะไรก็ตามที่ เสร็จแล้วก็มีกรมอบผ้าหรือของอันเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ท่าน แล้วจึงพนมมือรับพรจากผู้ใหญ่ โบราณนั้น ไซ้ให้ผ้าเป็นพื้น ผ้าที่ให้แก่ผู้ใหญ่ก็คือผ้านุ่งผืนหนึ่งและผ้าห่มอีกผืนหนึ่ง เรียกว่า ผ้าคู่ เดี่ยวนี้อาจจะยกไปเป็นผ้าเช็ดหน้า หรือผ้าขนหนูเล็ก ๆ เช็ดหน้าเช็ดตัวอะไรก็ได้ ไม่จำเป็นจะต้องถือแบบโบราณ เพราะจะหายากและค่อนข้างจะแพง เมื่อรับพรผู้ใหญ่แล้วก็ป็นอันเสร็จการ ลาท่านกลับได้ หรือถ้าผู้ใหญ่ใจดี ๆ กะเวลาไปเอาดอนสาย ๆ ราว ๆ 11 นาฬิกา แล้วก็อ้อยอิ่งอยู่ให้ท่านเลี้ยงกลางวันด้วย ก็คงจะได้

เมื่อพิธีรดน้ำดำหัวของภาคเหนือ และพิธีรดน้ำสงกรานต์ของภาคกลางแตกต่างกันถึงเพียงนี้ การที่จะเอาศัพท์ว่ารดน้ำดำหัวมาใช้แก่การรดน้ำสงกรานต์ในภาคกลาง จึงออกจะผิด เพราะไม่ตรงทั้งในความหมายและข้อเท็จจริง สงกรานต์ที่แล้วมา รู้สึกว่าจะใช้คำว่ารดน้ำดำหัวกันมาก ในสื่อมวลชนต่าง ๆ คงจะเป็นเพราะชอบไปเล่นสงกรานต์ภาคเหนือตื้นตันกันมาก ก็เลยแผลงเอาศัพท์ของภาคเหนือมาใช้กับพิธีการของภาคกลาง ซึ่งก็ไม่ได้ผิดร้ายแรงถึงกับล้มกับตายอะไรหรอกครับ จะมีคนเห็นว่าขัดเขินอยู่บ้างก็คือพวกคนที่รู้เรื่องอย่างผมนี่แหละ คนอื่นที่เขาไม่รู้เรื่องและไม่สนใจ ก็คงจะไม่ว่าอะไร

อีกศัพท์หนึ่ง ที่กำลังใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้หนาหูทีเดียว ทั้งในทางหนังสือพิมพ์และในทางวิทยุและโทรทัศน์ คือคำว่า “สมเด็จพระเจ้าสีหนุ”

สมเด็จพระเจ้าในภาษาไทยนั้น เป็นศัพท์ที่ใช้กับสมเด็จพระราชาคณะเท่านั้น เช่นสมเด็จพระเจ้าตากสิน หรือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ศัพท์นี้ เป็นศัพท์ที่คนไทยแต่ก่อนเคยใช้กันมาสำหรับเรียกพระภิกษุชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่เคยใช้เรียกบุคคลอื่นใดที่มีได้บวชเป็นพระเลย ท่านสีหนุ ก็มีได้ไปบวชเรียนที่ไหนมา เหตุใดจะไปเรียกท่านว่าสมเด็จพระเจ้า จึงน่าสงสัยอยู่

ท่านสีหนุ นั้นท่านเคยเป็นพระเจ้าแผ่นดินมาก่อน ผมเองเป็นคนใช้ศัพท์ที่ออกจะยกย่องท่านอยู่ เพราะเหตุนี้จึงเรียกท่านว่า สมเด็จพระสีหนุ เพราะคำว่า สมเด็จพระ ในภาษาไทยนั้นมักจะตามด้วยคำว่าพระ เช่นแต่ก่อนมักจะเคยได้ยินว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เหล่านี้เป็นต้น ลงชั้นด้วยว่าคำว่าสมเด็จพระแล้วก็มักจะมีคำว่าพระตามมาเสมอ นอกจากคำว่าสมเด็จพระเจ้าอย่างทีกล่าวมาแล้ว

ผมเห็นว่า ท่านสีหนุท่านเคยเป็นกษัตริย์ จะพูดจาถึงท่าน ผมก็ใช้คำว่าสมเด็จพระสีหนุ ซึ่งเป็นการยกย่องท่านให้สมศักดิ์ศรี และฟังดูเป็นภาษาไทยเข้าที่ตี ภาษาเขมรเขาก็คงเรียกท่านว่าสมเด็จพระปรียะ ซึ่งเป็นคำเดียวกับพระ แต่ออกสำเนียงเขมร เพราะการใช้ศัพท์ในภาษาไทย และภาษาเขมรนั้น ใกล้เคียงกันอยู่พอสมควร

คำว่าสมเด็จพระสีหนุ จึงเป็นคำยกย่องที่ผมเริ่มใช้ขึ้นเอง ใครจะใช้ตามหรือไม่ตามก็สุดแล้วแต่ผมมิได้เดือดร้อนอันใดทั้งสิ้น และการที่ผมจะใช้ศัพท์ว่าสมเด็จพระสีหนุนั้น ก็ใช้ว่าจะใช้ตลอดไปทุกครั้งที่เอ่ยถึงท่านผู้นี้ บางครั้งบางครั้งก็เรียกท่านว่าท่านสีหนุเฉย ๆ เพราะคิดดูแล้ว ศัพท์หลังนี้ก็มิได้ขาดความเคารพแต่อย่างใด ผมจึงเลือกใช้ศัพท์ทั้ง 2 นี้เอาตามสะดวก

ฝรั่งนั้นเรียกสมเด็จพระสีหนุว่า Prince Sihanouk ซึ่งเป็นคำที่ยกย่องพอแล้วสำหรับในภาษาอังกฤษ ถ้าไทยเราจะใช้ตามฝรั่ง หรือแปลจากฝรั่งว่าเจ้าสีหนุอย่างที่เคยใช้กันมา ผมก็ไม่เห็นว่าจะเสียหายแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงการเอาอย่างฝรั่งเท่านั้น แต่คำว่า เจ้า นำหน้านามนี้ ในภาษาไทยเห็นเคยใช้เรียกนำหน้านามเฉพาะนามพระราชวงศ์ชั้นหม่อมเจ้าเท่านั้น ซึ่งถ้าหาก

ใช้คำว่า เจ้านำนานามแล้ว ดูออกจะเป็นไปในทางที่ไม่เคารพนัก พระญาติพระวงศ์ผู้ใหญ่ อาจทรงเรียกหม่อมเจ้าที่เป็นลูกหลานท่านแบบนี้ได้ แต่ว่าคนที่เสมอกัน หรือคนที่ไม่ใช่เจ้า ไปใช้ ศัพท์นี้เข้าแล้ว ดูออกจะเป็นไปในทางดูถูกดูหมิ่นอยู่บ้าง

ถ้าหากว่าเราไม่ถือกันอย่างนี้เสียแล้ว และเรียกตามฝรั่งว่าเจ้าสีหนุ ก็ไม่เห็นจะมีความเสียหายแต่อย่างใด แต่จะเป็นเพราะเหตุใดก็ไม่ทราบ ขณะนี้มีศัพท์ใช้เรียกท่านสีหนุผิดแถมไปว่า สมเด็จเจ้าสีหนุ อาจจะมาจากการว่าสมเด็จพระเจ้าสีหนุของเราก็ได้ แต่ฝรั่งเรียกคำว่าพระ ก็เลยเอาเจ้า ใช้แทนเข้าไป เป็นสมเด็จเจ้าซึ่งในภาษาไทยแปลได้แต่ว่าสมเด็จพระราชอาคันตุกะเท่านั้น

ผมจึงเห็นว่า ถ้าหากว่าใครฝรั่งที่จะใช้ศัพท์เรียกท่านผู้ว่าสมเด็จพระเจ้าสีหนุอย่างที่ผมใช้ ก็ทำฝรั่ง เรียกว่าเจ้าสีหนุเฉย ๆ จะดีกว่า เพราะการที่เรียกท่านผู้ว่าสมเด็จพระเจ้าสีหนุ หรือเรียกท่านว่าสมเด็จเจ้าสีหนุนั้น ผมก็ไม่แน่ใจเสียแล้ว ว่าศัพท์ไหนจะเป็นการให้ความยกย่อง มากกว่ากัน หรือเลอะมากกว่ากัน”

สรุป

ปกิณกคดีของอัครพาทุหนับเป็นบทความที่สมบูรณ์พร้อม ทั้งในเชิงการใช้ภาษาและการแสดงแนวคิดที่เด่นชัด สมควรเป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาในวิชาการเขียนนี้ ขอให้ นักศึกษาอ่านแนวทางการอ่านหนังสือนอกเวลาและอ่านบทความทุกบทความที่กำหนดให้อ่าน จากตอนท้ายหนังสือนี้